

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

II. ÚS 196/2024-24

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Petra Molnára a zo sudcov Petra Straku (sudca spravodajca) a Ľuboša Szigetiho v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľov [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], a [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], zastúpených advokátom JUDr. Milanom Bobák, Kalinčiakova 25, Bratislava, proti postupu Mestského súdu Bratislava IV (pôvodne Okresného súdu Bratislava I) v konaní sp. zn. B1-15C/119/1996 a postupu Krajského súdu v Bratislave v konaní sp. zn. 4Co/449/2005 takto

r o z h o d o l :

- Postupom Mestského súdu Bratislava IV (pôvodne Okresného súdu Bratislava I) v konaní sp. zn. B1-15C/119/1996 **bolo porušené** základné právo sťažovateľa na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky.
- Mestskému súdu Bratislava IV **prikazuje** v konaní sp. zn. B1-15C/119/1996 **konať** bez zbytočných prietáhov.
- Sťažovateľovi **priznáva** finančné zadost'učinenie **14 000 eur**, ktoré mu **je** Mestský súd Bratislava IV **povinný** zaplatiť do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
- Mestský súd Bratislava IV **je povinný** nahradiť sťažovateľovi trovy konania **713,96 eur** a zaplatiť ich právnomu zástupcovi sťažovateľa do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
- Vo zvyšnej časti ústavnej sťažnosti **nevyhovuje**.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť a argumentácia sťažovateľov

1. Sťažovatelia sa ústavnou sťažnosťou doručenou ústavnému súdu 24. marca 2024 domáhali vyslovenia porušenia svojho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“). Tiež navrhovali prikázať

mestskému súdu vo veci konať bez zbytočných prietáhov, priznať primerané finančné zadostučinenie spolu 22 000 eur a náhradu trov konania.

2. Z obsahu ústavnej sťažnosti a jej príloh vyplýva, že sťažovateľka ako žalobkyňa podala 24. mája 1996 na pôvodnom Obvodnom súde Bratislava I žalobu o zrušenie a vyporiadanie podielového spoluvlastníctva k nehnuteľnostiam (zastavaná plocha a záhrada v k. ú. [REDAKČIA]) proti pôvodnému žalovanému [REDAKČIA]. Nehnuteľnosti mali sťažovateľka a žalovaný v podielovom spoluvlastníctve každý po polovici.

3. Okresný súd Bratislava I (ďalej len „okresný súd“) rozsudkom sp. zn. 15C/119/96 z 22. septembra 2005 zrušil podielové spoluvlastníctvo k nehnuteľnostiam a reálne ich rozdelil. Žalovaný proti rozsudku okresného súdu podal odvolanie. V priebehu odvolacieho konania ([REDAKČIA]) zomrel. Dedičmi po nebohom žalovanom sú jeho dvaja synovia, sťažovateľ a [REDAKČIA]. Dedičské konanie po zomrelom žalovanom (sp. zn. 38D/1/2007) bolo prerušené z dôvodu, že sťažovateľ sa žalobou domáha určenia neplatnosti vydedenia.

4. Krajský súd v Bratislave (ďalej len „krajský súd“) uznesením sp. zn. 4Co/449/2005 z 30. apríla 2008 rozsudok okresného súdu zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie. Okresný súd uznesením z 2. decembra 2008 konanie prerušil z dôvodu prebiehajúceho dedičského konania. Dedičské konanie bolo právoplatne skončené 4. októbra 2022. Spoluvlastnícky podiel k sporným nehnuteľnostiam po nebohom žalovanom nadobudol jeho druhý syn [REDAKČIA]. Sťažovateľka previedla darovacou zmluvou z 11. septembra 2017 spoluvlastnícky podiel k sporným nehnuteľnostiam na sťažovateľa ako svojho jediného syna. Mestský súd uznesením zo 16. februára 2024 pripustil zmenu na strane sporových strán.

5. Sťažovatelia namietajú, že do podania ústavnej sťažnosti nebolo vo veci právoplatne rozhodnuté a nebol nariadený termín pojednávania (dvadsaťosem rokov od podania žaloby). Krajský súd rozhodol až po troch rokoch od podania odvolania. Ďalej argumentovali, že dedičské konanie trvalo pätnásť rokov. Sťažovateľ adresoval mestskému súdu urgenciu z 30. januára 2024 a toho istého dňa aj sťažnosť pre nečinnosť adresovanú predsedníčke mestského súdu, ktorú predsedníčka mestského súdu vyhodnotila ako dôvodnú. Podľa sťažovateľov prerokúvaná vec nie je právne ani skutkovo zložitá a predmet sporu možno považovať za štandardný, patriaci do bežnej rozhodovacej činnosti všeobecných súdov. Sťažovatelia tvrdia, že k celkovej dĺžke konania žiadnym spôsobom neprispeli.

II.

Posúdenie ústavnej sťažnosti

6. Ústavný súd uznesením sp. zn. II. ÚS 196/2024 zo 17. apríla 2024 prijal ústavnú sťažnosť sťažovateľov na ďalšie konanie v časti, v ktorej sa sťažovatelia domáhali vyslovenia porušenia základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy postupom mestského súdu a postupom krajského súdu. V časti namietanej dedičskej veci sťažovateľov ústavný súd ústavnú sťažnosť vo vzťahu k sťažovateľke odmietol pre podanie zjavne neoprávnenou osobou a vo vzťahu k sťažovateľovi pre jej zjavnú neopodstatnenosť.

7. Mestský súd vo vyjadrení uviedol, že v dôsledku prebiehajúceho dedičského konania bolo namietané konanie od 17. októbra 2013 prerušené. Tvrdil, že počas prerušenia namietaného konania súd priebežne zisťoval stav dedičského konania. Potvrdil, že dedičské konanie bolo právoplatné

skončené 4. októbra 2022. Uznesením zo 16. februára 2024 bolo rozhodnuté o pokračovaní s dedičmi. Zákonný sudca tvrdil, že sudcom mestského súdu sa stal 27. februára 2024 a vec mu bola pridelená 5. marca 2024. Z uvedeného dôvodu sa preto nevie vyjadriť k procesným úkonom svojich predchodcov.

8. Krajský súd vo vyjadrení uviedol, že spis mu bol prvýkrát predložený na prejednanie 11. marca 2002. Po vznesenej námietke zaujatosti žalovaným proti všetkým sudcom krajského súdu bol spis 16. októbra 2002 predložený Najvyššiemu súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“). O námietke zaujatosti bolo najvyšším súdom rozhodnuté 28. novembra 2002. Krajský súd uznesením z 31. marca 2003 zrušil rozhodnutie okresného súdu a vec mu vrátil na ďalšie konanie. Žalovaný proti uzneseniu krajského súdu podal dovolanie, ktoré bolo uznesením najvyššieho súdu zo 14. marca 2005 zastavené. Po opätovnom rozhodnutí okresného súdu bol spis v dôsledku podaného odvolania žalovaného predložený krajskému súdu 14. novembra 2005. Krajský súd opäť rozhodnutie okresného súdu uznesením z 30. apríla 2008 zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie. Je toho názoru, že doba rozhodnutia o v poradí druhom odvolaní v trvaní viac ako dvoch rokov a piatich mesiacov nie je vzhľadom na judikatúru ústavného súdu neprimeraná, a preto považuje ústavnú sťažnosť za nedôvodnú.

II.1. K namietanému porušeniu uplatneného základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov vo vzťahu k sťažovateľovi:

9. Účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia všeobecného súdu. K odstráneniu tohto stavu dochádza zásadne až právoplatným rozhodnutím súdu (IV. ÚS 221/04). Namietané porušenie základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov sa skúma s ohľadom na okolnosti prípadu z pohľadu (i) právnej a faktickej zložitosti veci, (ii) správania sporovej strany a (iii) postupu súdu (I. ÚS 41/02). Ústavný súd [obdobne ako Európsky súd pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“)] prihliada aj na predmet sporu (povahu veci) v posudzovanom konaní a jeho význam pre sťažovateľa (rozsudok ESLP z 30. 3. 2023 vo veci Roth Neved'alová proti Slovenskej republike, sťažnosť č. 50525/21, bod 11, obdobne nález sp. zn. IV. ÚS 465/2022).

10. Vzhľadom na extrémnu dĺžku namietaného konania v trvaní viac ako dvadsaťosem rokov na súde prvej inštancie ústavný súd nepostupoval podľa uvedených kritérií.

11. Na základe prevodu spoluvlastníckeho podielu sťažovateľky na sťažovateľa darovacou zmluvou z 11. septembra 2017 pripustil mestský súd uznesením zo 16. februára 2024 zmenu na strane sporových strán. Ústavný súd túto skutočnosť zohľadnil pri vyhodnocovaní miery zásahu do práv sťažovateľa, aj keď na prípad sťažovateľa je potrebné vzťahovať aj časovo neprimerané obdobie dopadajúce na jeho predchodkyňu. Ústavný súd v náleze sp. zn. I. ÚS 264/2021 k namietanej existencii zbytočných priet'ahov v konaní s právnym nástupcom uviedol: *«Zmenou subjektu konania v prebiehajúcom konaní bez ohľadu na spôsob právneho nástupníctva nevzniká nový procesnoprávny vzťah, ale „nové subjekty“ sú právnymi nástupcami pôvodných subjektov konania, pokračujú v konaní s rovnakým predmetom a v konaní pred orgánom verejnej moci sa naďalej domáhajú svojich práv. Z dôvodu právneho nástupníctva sťažovateľa a v spojení s fundamentálnou vlastnosťou základných práv, ktoré sa svojím obsahom viažu na konkrétny subjekt (čl. 12 ústavy),*

nemôže byť intenzita zásahu do namietaného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky u právnych nástupcov in abstracto identická s rozsahom porušenia tohto práva u subjektov, ktorí sú účastníkmi rozporovaného konania od jeho úplného začiatku.» Ústavný súd k uvedenému dodáva, že zmena subjektu konania či už na základe univerzálnej alebo singulárnej sukcesie nemôže spôsobiť priznanie zásadne odlišného obsahu alebo rozsahu práv právnych nástupcov. Striktné vnímanie spôsobu právneho nástupníctva by viedlo k prílišnému právnemu formalizmu (porov. III. ÚS 186/2022).

12. Zbytočné prietahy v konaní ohrozujú dôveryhodnosť štátnej moci a špecificky súdnej moci v očiach sporových strán, ako aj všeobecné vnímanie fungovania demokratického a právneho štátu verejnosťou (I. ÚS 345/2014).

13. Postup mestského súdu v namietanom konaní nebol optimálny a jeho procesný postup bol poznačený nesústreďenou činnosťou (dvojnásobná kasácia rozhodnutia). Namietané konanie bolo v dôsledku prebiehajúceho dedičského konania prerušené deväť rokov (od 17. októbra 2013 do 4. októbra 2022). Aj napriek tomu, že podľa mestského súdu bol opakovane zisťovaný stav dedičského konania, ústavný súd dodáva, že prerušenie konania má vo všeobecnosti predstavovať skôr výnimku ako pravidlo (uznesenie najvyššieho súdu sp. zn. 3Cdo/150/2010) a na tento procesný imperatív musí súd prihliadať nielen v čase, keď súd konanie prerušuje, ale i v čase skúmania podmienok na pokračovanie v konaní (porov. III. ÚS 381/2021, III. ÚS 127/2023).

14. Vzhľadom na extrémnu dĺžku konania ústavný súd nepovažoval za významné podrobne skúmať konkrétne obdobia nečinnosti (resp. sporadické úkony súdu), pretože ani právne či skutkovo sebanáročnejší spor nesmie trvať v právnom štáte takú dobu (I. ÚS 289/2010). V súlade s judikatúrou ústavného súdu (II. ÚS 481/2017) v prípadoch extrémnych prietáhov v konaní dochádza k porušeniu práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov už samotnou dĺžkou súdneho konania, ktorá predlžuje stav právnej neistoty do takej miery, že sa právo na súdnu ochranu stáva iluzórnym, a teda ho ohrozuje vo svojej podstate (I. ÚS 39/00, I. ÚS 66/03, III. ÚS 113/07). Ak teda porušenie základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy dosiahne takú intenzitu, že to zo strany príslušného všeobecného súdu signalizuje až odmietnutie možnosti domáhať sa svojho práva na nezávislom a nestrannom súde, možno urobiť záver o tom, že takýmto postupom súdu došlo, resp. dochádza aj k porušeniu základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy (III. ÚS 491/2021), ktoré ale uplatnené zo strany sťažovateľa nebolo.

15. Ústavný súd vo vzťahu k ústavnej sťažnosti proti krajskému súdu poukazuje na svoju doterajšiu rozhodovaciu prax (III. ÚS 468/2023, III. ÚS 179/2022), podľa ktorej nevyhovuje ústavným sťažnostiam vo vzťahu ku konaniam, ktoré už boli skončené. Krajský súd o v poradí prvom odvolaní žalovaného rozhodol po jednom roku od predloženia veci (od 11. marca 2002 do 31. marca 2003) a o v poradí druhom odvolaní žalovaného rozhodol po takmer troch rokoch (od 14. novembra 2005 do 30. septembra 2008). Ústavný súd v danej časti ústavnej sťažnosti nevyhodnotil postup krajského súdu svojou intenzitou za závažný do takej miery, aby dosiahol ústavnoprávny rozmer, a preto ústavný súd v tejto časti ústavnej sťažnosti nevyhovetl.

16. Trvanie súdneho sporu (viac ako dvadsaťosem rokov) vybočilo z rámca požiadavky dosiahnutia právoplatného rozhodnutia vo veci v primeranej lehote. Ústavným súdom posúdené okolnosti zjavne odôvodňujú, aby vyslovil porušenie základných práv sťažovateľa podľa čl. 48 ods. 2 ústavy.

17. Mestský súd dosiaľ meritórne vo veci nerozhodol. Z dôvodu, že z vyjadrenia mestského súdu nie je ústavnému súdu známy ďalší procesný postup v namietanom konaní, doplnil ochranu aj o uloženie príkazu vo veci konať bez zbytočných priet'ahov podľa čl. 127 ods. 2 ústavy v spojení s § 133 ods. 3 písm. a) zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“).

II.2. K namietanému porušeniu uplatneného základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov vo vzťahu k sťažovateľke:

18. Ústavný súd pri rozhodovaní o ústavných sťažnostiach namietajúcich porušenie základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy vychádza zo svojej ustálenej judikatúry, v súlade s ktorou účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia všeobecného súdu. Samotným prerokovaním veci na súde sa právna neistota osoby domáhajúcej sa rozhodnutia neodstraňuje. K odstráneniu tohto stavu dochádza zásadne právoplatným rozhodnutím súdu (IV. ÚS 221/04).

19. Ústavný súd už rozhodol, že porušenie základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy v kontexte ustanovenia § 124 zákona o ústavnom súde predstavuje tzv. „iný zásah“ (III. ÚS 601/2022). Podstatou a cieľom práva na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru je odstránenie stavu právnej neistoty. Ústavný súd preto poskytuje ochranu tomuto základnému právu len vtedy, ak bola na ústavnom súde uplatnená v čase, keď namietané porušenie uplatneného práva ešte mohlo trvať (I. ÚS 22/01, III. ÚS 389/2022). Uvedený právny názor je akceptovaný aj judikatúrou EŠLP (rozsudok EŠLP z 3. 3. 2009 vo veci Miroslav Mazurek proti Slovenskej republike, sťažnosť č. 16970/05). Uvedená prax súvisí s podstatou uplatnených práv, ktorých cieľom je ochrana pred právnou neistotou vyvolanou nerozhodnutím spornej veci. V tejto súvislosti ústavný súd dodáva, že pod pojmom trvajúce súdne konanie je potrebné v zásade rozumieť konanie od jeho začatia do jeho právoplatného meritórneho skončenia. Právoplatnosťou meritórneho rozhodnutia nastáva nastolenie právnej istoty sťažovateľky vo veci samej.

20. Uznesením mestského súdu zo 16. februára 2024 bola pripustená zmena na strane sporových strán v dôsledku prevodu spoluvlastníckeho podielu sťažovateľky na sťažovateľa darovacou zmluvou. Sťažovateľka podala ústavnú sťažnosť 24. marca 2024. Z uvedeného vyplýva, že v čase podania ústavnej sťažnosti sťažovateľky už zásah v podobe zbytočných priet'ahov v konaní vo vzťahu k sťažovateľke netrvá, a preto ústavný súd ústavnej sťažnosti sťažovateľky v tejto časti nevyhovel.

III.

Primerané finančné zadosťučinenie a náhrada trov konania

21. Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadosťučinenie. Sťažovateľ v ústavnej sťažnosti žiadal o priznanie finančného zadosťučinenia 22 000 eur. Cieľom primeraného finančného zadosťučinenia je dovŕšenie ochrany porušeného základného práva v prípadoch, v ktorých sa zistilo, že k porušeniu došlo spôsobom, ktorý vyžaduje poskytnutie vyššieho stupňa ochrany, nielen deklaráciu namietaného porušenia (III. ÚS 189/2023). O takýto

prípád bez pochybnosti ide aj v preskúmvanej veci. Pri rozhodovaní o primeranom finančnom zadosťučinení ústavný súd vychádza zo zásad spravodlivosti, zohľadňujúc konkrétne okolnosti posudzovanej veci, predmet posudzovaného konania (zrušenie a vyporiadanie podielového spoluvlastníctva k nehnuteľnostiam), povahu a význam dotknutých práv (procesné postavenie žalobcu), namietanú extrémnu dĺžku konania (viac ako dvadsaťosem rokov), správanie sťažovateľa, ako aj vlastnú judikatúru týkajúcu sa výšky priznávaného finančného zadosťučinenia (III. ÚS 336/2021, III. ÚS 590/2022, III. ÚS 108/2023). Ústavný súd vzhľadom na všetky tieto okolnosti považoval za spravodlivé priznať sťažovateľovi 14 000 eur [§ 133 ods. 3 písm. e) zákona o ústavnom súde].

22. Pri výpočte trov právneho zastúpenia sťažovateľa ústavný súd vychádzal z vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov [§ 1 ods. 3, § 11 ods. 3, § 13a ods. 1 písm. a) a c), § 16 ods. 3 a § 18 ods. 3 vyhlášky]. Základná sadzba odmeny za úkon právnej služby uskutočnený v roku 2024 je 343,25 eur a hodnota režijného paušálu je 13,73 eur. Sťažovateľovi vznikol nárok na náhradu trov konania za dva úkony právnej služby uskutočnené v roku 2024 (prevzatie a príprava zastúpenia, podanie ústavnej sťažnosti). Náhrada trov právneho zastúpenia tak predstavuje 713,96 eur.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 11. júna 2024

Peter Molnár
predseda senátu